

Miloš Anděra: Národní parky Evropy

Úvodem je třeba vzdát úctu autorovi za odvalu, s níž se pustil do díla, k němuž se neodvážili jiní kompetentní autoři ani celé autorské kolektivy, ať už domácí nebo zahraniční. Záslužný počin autora i nakladatelství prezentuje obsáhlý přehled všech 387 evropských národních parků. Kniha vyšla v mimořádně vhodné době: v předvečer českého předsednictví Radě Evropské unie.

Stručný úvod čtenáři vysvětluje, co národní parky jsou. (Citované znění definice IUCN i titul organizace se však již změnily.) Stručně jsou zmíněny mezinárodní kategorie velkoplošných chráněných území; škoda, že chybí zdůraznění významu přeshraničních národních parků a v této souvislosti aktuální celoevropské iniciativy Zelený pás (Green Belt), kterou také podporuje ČR, zcela v souladu s heslem „Evropa bez bariér“.

Regionální členění obsahu není příliš šťastné. Tak například italské alpské národní parky spadly do Středozeří, zatímco francouzskému NP Port-Cros je jeho jednoznačně mediteránní příslušnost upřena. Vhodnější by byl postup podle abecedního pořadí států s jejich stručnou environmentální charakteristikou. Ovšem třeba se vyhnout nepřesnostem, jakou je například na str. 634 mylný výklad situace v Bulharsku: opravdu tam bylo 10 velkoplošných chráněných území s legálním statutem národní park (vedených ještě na seznamu OSN 1997), po nedávné certifikaci podle mezinárodních kritérií zůstaly jen tři.

Popisy jednotlivých parků obsahují základní identifikační údaje, charakteristiku přírodních poměrů i užitečné informace pro návštěvníky. Vše je podáno čtivým stylem, který zvyšuje šťastné členění do odstavců s poutavým mezititulkem, ozdvihujícím některý specifický rys území. Dobře je zpracována lidská činnost (minulá i současná) a její dopady na přírodu a krajinu.

Přírodovědné charakteristiky nezapřou autorovu odbornou specializaci: zoologické se zdají být nejzdařilejší.

V popisu geologicko-geomorfologických poměrů se autor omezuje většinou jen na nejzákladnější údaje. Někdy by bylo na místě více informací: např. u NP Eifel (str. 392) citelně chybí zmínka o nejvýznamnějším fenoménu pohorí: vodou vyplněných sopečných kráterech zvaných maary; u Tatranského NP (str. 418) není uveden vzácný reliéf vysokohorského krausu v pohraničním hřebenu Červených vrchů aj. Do textu se vloudila i řada drobných, převážně terminologických nepřesností: fjell (str. 28) není pokryv, ale norský či švédsky „hora“; bludné balvany nejsou „vsouvky“ (str. 75) –

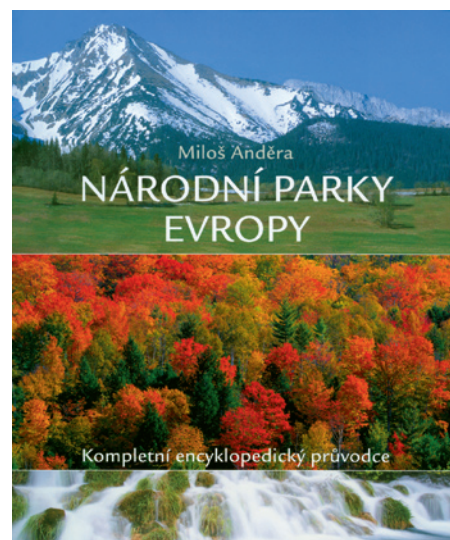
a ostatně ani kámen na obrázku není bludný balvan, ale zcela neopracovaný úlomek horniny; žuly nepatří mezi metamorfované horniny (str. 335); Teufelsmauer (str. 383) není skalní stěna, ale osamocená skalní zeď atd. Označení Boky Kotorské za „Jihoevropský fjord“ (str. 599) je zavádějící.

I v botanických údajích unikla řada nepřesností: dřín švédský je na str. 25 nazýván dřínček; v Nizozemsku se žádný asfodel (str. 299) nevyskytuje, chyba zřejmě vznikla z anglického „bog asphodel“ (= liliovec kostilomka); violka dvoukvětá (str. 414) je arкто-alpínská, nikoliv arktická rostlina; obrázek na str. 544 není hořec jarní, ale hořeček brvitý; smrk na fotografii na str. 573 vůbec nemá habitus pravé srbské omoriky atd. Nepodařilo se (podle slibu v úvodu) všude vybrat druhy významné právě pro daný park. Například: v popisu rostlinstva NP Killarney (str. 270) chybějí dvě velmi významné kapradiny – blánatec kentský a vláskatec tajemný (anglické jméno druhého dokonce je Killarney fern!); pro srbský NP Kapaonik je zdůrazněn botanický význam výchozů hadce, ale jmenovány jsou jen v balkánských horách celkem běžné rostliny (str. 570) a žádný serpentinofyt (mezi nimi jsou i místní endemity); v popisu NP Rila (str. 630) chybí významný endemit reveň rilská, zatímco *Dianthus microlepis* je jen širší balkánský endemit; popis ruského NP Losí ostrov (str. 912–913) opomíjí významné mokřady a jejich květenu bažinných a vodních makrofyt, mylný je údaj „různé vstavače“ (žádný příslušník rodu vstavač se tam nevyskytuje!), mělo být uvedeno „vstavačovité“ či „orchideje“. Tento omyl najdeme v knize mnohokrát, i u evropsky nejvýznamnější orchidejové oblasti NP Gargano (str. 728), navíc tam chybí obrázek některé z nich. Pro celé Středozeří pak ze tří fotografií vstavačovitých pouze jediná představuje druh skutečně mediteránní (torič žlutý, str. 801); ostatní dva (str. 721 a 789) do Středozeří zasahují jen okrajově.

Tím se dostáváme k velmi bohaté a atraktivní obrazové části knihy. Jistě bylo neobyčejně pracné získání obrazové dokumentace z téměř všech v knize popisovaných území.

Každé území je identifikováno na malé mapce příslušného státu. Vhodné jsou jednoduché mapky parku samotného (žel, příliš malé a některé s chybami, např. str. 328, 861). Podařilo se i sehnat odznaky většiny parků (k popisu loga NP Snowdonia, str. 257: narcis žlutý je ve Walesu původní!). Kresby zdařile představují i několik rostlin či živočichů a názorných schémat.

Počtem i velikostí převažují barevné fotografie, které výrazně zvyšují estetickou působivost knihy. Jednoznačně převládají celkové krajinné pohledy, mnohé nejen značné dokumentační, ale i umělecké hodnoty. Vhodné je i zařazení snímků významných kulturních památek, které se nacházejí v daném parku či v jeho blízkém okolí. (Na snímku Pleščejeva jezera, str. 920, se pro park charakteristická silueta pravoslavného monastýru v pozadí bohužel, vytrácí.) Je doku-

mentována i výchovná (interpretační) činnost či turistické vybavení; chybí jen snímek moderně vybaveného interiéru některého návštěvníckého střediska.

Dovolíme si ještě vzít pod kritickou botanickou lupu fotografické záběry detailní. Méně zdařilých (str. 443, 782) či méně typických (str. 191) je naštěstí mizivě. Proč je jeden druh – pěnišník rezavý prezentován třikrát (str. 328, 646, 705), když se na jiné neméně významné rostliny nedostalo? Někde nejsou text a obrazový doprovod dostatečně koordinovány (viz např. NP Gargano). U NP Abisko je správně vypíchnuta tamní velká vzácnost vemeník laponský (str. 93), ale pro obrazový doprovod (str. 94) byla vybrána jiná orchidej, škoda! V knize jsou však snímky (str. 31, 160, 173, 916, 927) zobrazující pouze detail neumožňující správnou představu o celkovém vzhledu rostliny: výtvarně je to snad působivé, ale didakticky pomýlené.

Celkově lze znovu konstatovat, že jde o úctyhodné dílo, zcela ojedinělé v evropské i světové literatuře. Kdo by chtěl ještě podrobnější a přesnější informace, může si ostatně kliknout na internet: je záslužné, že jsou uvedeny webové stránky, které dnes mají téměř všechny z uvedených národních parků. Mohla však být uvedena alespoň základní literatura – vydaná knižní díla o národních parcích té které země.

Dá se předpokládat, že bude – vzhledem k její jedinečnosti, obsáhlosti i aktuálnosti – zájem o cizojazyčná vydání této knihy. V těch by pak bylo záhodno opravit výše namátkou vybrané i další chyby a nedoplnění. Objektivně vzato, bezesbýtku dokonale zvládnutí jakéhokoliv encyklopedického díla není a nemůže být dnes v silách jediného specialisty: a tak v knize postrádáme uvedení jmen odborných recenzentů, kteří jistě mohli omyly a přehlédnutí opravit.

Kompletní encyklopedický průvodce. Stran 976, četné barevné ilustrace. Nakladatelství Slovart, Praha 2008. ISBN 978-80-7391-162-1

Jan Čeřovský za přispění Josefa Rubína
(zejména stát geologicko-geomorfologické poměry)